Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

№ 9 Чацьвер, 31 Ліпня 1924 г. Год I.

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць два разы ў тыдзень. Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 1 злоты 20 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Людвісарская вул. дом № 4.
(Wilno, Ludwisarska 4). Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз.
Рэдактар прымае ад 11—1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак за радок пэтыту: на 1 стар. — 15 гр.; у тэксьце — 10 гр.; на апош. стар. — 5 гр.

Дзесятыя ўгодкі.

1-га жніуня гэтага году споуніцца дзесяць гадоу з таго дня, калі ваенны пажар ахапіу, за нязначнымі выняткамі, усю Эуропу. Апрача найдужайшых эуропэйскіх дзяржавау у нячуванай ніколі вайне прынялі удзел усе часьці зямное кулі, усё азьвярэла, у працягу больш як чатырох гадоу жыцьцё усяе Эуропы, перастроіушыся на ваенны лад, вылятала хмарамі парахавога дыму у паветра.

І у гэтым шалёным віхры сьмерць пажынала плады чалавечае нянавісьці так, як яшчэ ніколі на грэшнай зямлі.

Закончыуся віхар, сьціх грукат гарматау, змучаны зямны сьвет пачау укладаць жыцьцё у новыя рамкі.

Зьніклі з эуропэйскае географічнае карты магутныя дзяржауныя арганізмы, нарадзіліся новыя дзяржавы цаною нялічаных ахвярау, усё чалавецтва кінулася гаіць глыбокія раны—рэзультат узаемнае калатні.

За што вялася вайна?

На пытаньне гэтае й сягодня яшчэ кожны гатоу адказаць пасвойму.

Старая прыказка кажа, што «пераможцау ня судзяць».

Але-ж бяспрыкладная сусьветная разаніна толькі на выгляд скончылася перамогай аднае стараны і поуным пабоем другое.

Як пераможцы, так і пераможаныя блізка што аднольвага адчуваюць боль нябывалых у гісторыі патрасеньняу і усеэурапэйскія дыплёматычныя сілы ламаюць галаву над тым, каб увясьці жыцьцё у нармальную каляіну ды каб ухіліць— ці, прынамсі, адсрочыць якнайдалей магчымасьць паутарэньня жудасьцяу нядауна мінулых гадоу.

А разруха ад вайны ня можа паддацца ніякаму апісаньню. Адных ахвярау забітымі налічаюць каля 10 мільёнау. І усё гэта — творчая чалавечая сіла, энэргія некалькіх пакаленьняу. Калекау, сірот і удовау ніхто яшчэ не падлічыу. Гарачы тэмп жыцьця, стаушага нязвычайна цяжкім, не дае людзям спыніць увагу на хутка пройдзеным, але праз меру крывавым, шляху вайны.

Жыцьцё бяжыць наперад.

І ніводзін хіба куток зямлі ня быу гэтак скрыуджаны падзеямі крывавых ваенных гадоу, як Зямля Беларуская. І яе-ж сыны пабывалі у баёх за чужыя, ліха ведае якія ідэалы, калі ідэалы гэтыя наагул істнавалі, бо хутчэй былі адны толькі нізкія сваякарысныя мэты галоуных дырыжэрау вайны, пушчаушых у натауп высокагуманныя лёзунгі.

Скрываўленая, стоптаная вайною Беларусь выйшла з яе парэзанаю на кавалкі і за гэтую жудасную цану купіла сабе усяго толькі *прабуджэньне ад векавога сну і зразуменьне свае сатабытнасьці.*

Неумалімая сіла падзеяу выпісвала гісторыю на целе Беларусі, як толькі хацела. Заняпаушы Народ наш ня меу пры гэтым поунага голасу. Апрача ваенных падзеяу па Зямлі Беларускай ад краю да краю, дзе мацней, а дзе крыху слабей пракаціуся экспэрымэнт соцыяльнае рэвалюцыі. Больш-менш спакойнае жыцьцё пачало астойвацца на Беларусі хіба што найпазьней за той ці іншы куток Эуропы

Народ наш можа пахваліцца (калі хваліцца гэтым можна!) адным толькі крыудамі, якія прычыніла яму крывавая эпоха. Пахваліцца можа толькі тым, што ён у рэзультаце усяго, застауся пакрыуджанаю стараною, а сам нікога ня скрыудзіу.

Ці-ж хоча ён крыуды для каго-нібудзь? Ці не жадае ён творчага адбудаваньня патрачаных вартасьцяу?

Так, народ Беларускі ведае смак крыуды, балюча адчутае на сваёй мужыцкай шкуры і калатні ён напэуна жадаць ня можа.

Варункау спакойнага, творчага жыцьця, загойваньня глыбокіх сваіх ранау, выкоуваньня сваіх нацыянальных і агульна-чалавечых вартасьцяу патрэбна народу.

І вось тут у беларускіх вёсках, трапіушых воляю лёсу у межы Польшчы, дзе яшчэ у памяці магільны дух нялюдзкае нямецкае окупацыі павінна пачацца тварэньне неперахoдных вартасьцяу.

Польскі народ ня можа быць зацікаулены у аканчальным патрачаньні беларусамі сваіх нацыянальных асаблівасьцяу. і гэта ужо пачынаюць разумець навет некаторыя рэакцыйныя кругі польскага грамадзянства, якому само жыцьцё патрапіць заусёды даказаць, што *беларусы зьяуляюцца народам.*

У дзесятыя угодкі сусьветнага пабоішча варта ня толькі з жахам азірнуцца назад, але не пабаяцца цьвяроза глянуць уперад, у няясныя гады будучыны, каб супольнымі сіламі магчы згадаць яе ды пастарацца усё зрабіць лепей, каб унікнуць магчымасьці паутарэньняу бязглуздае руйнацыі і шкодных усяму жывому жахау вайны.

Крок назад.

Газэты ўжо паведамілі аб тым, што законапроекты аб мовах нацыянальных меншасьцяў у Польшчы пры разглядзе іх у злучанай адміністрацыйна-юрыдычнай камісіі Сэнату падпаліся прынятым і ў пленуме Сэнату папраўкам, досіць такі незразумелым, ці, праўдзівей кажучы, ні на чым не абапёртым.

Ці так ужо абавязкова мусіць быць, што ўсякі, прыняты Соймам закон, павінен не абмінуць сэнацкіх агаворак?

Адміністрацыйна-юрыдычная камісія Сэнату проста, невядома чаму, пастанавіла, каб языковыя законы аб судох і адміністрацыі былі ўведзены ў жыцьцё аж з 1-га красавіка 1925 году, а не з кастрычніка месяца бягучага году, як пастанавіў Сойм.

Чым усё-ж такі кіравалася сэнацкая камісія, робячы падобную агаворку?

З гэткаю самаю ўдачаю сэнацкая камісія магла-б (бо гэта яе права) пастанавіць, што закон аб роднай мове ў судох варта было-б увясьці ў жыцьцё, напрыклад, з якога нібудзь красавіка месяца 1930 году. І тады ўжо хаця-б відаць было, што гэткая папраўка проста зьяўляецца адцяжкаю і што сама справа новага, ў дзяржаўным жыцьці Польшчы, закону трактуецца ня сур'ёзна.

Здавалася-б — калі языковыя законы саўсім насьпелі, дык няма чаго ўжо хаваць іх толькі дзеля таго, каб выляжаліся.

У Сойме-ж гэтыя законы праходзілі з нязвычайнай пасьпешнасьцю, а ў Сэнаце падобнаю вышэйназванаю папраўкаю ўся гэта пасьпешнасьць перакуляецца дагары нагамі і сэнатарская мудрасьць сяброў адміністрацыйна-юрыдычнае камісіі знаходзіць, што з увядзеньнем меншасьцявых моваў у судох ды адміністрацыі можна яшчэ й пачакаць.

Гэткае зданьне камісіі было ўзята пад ўвагу і пленумам Сэнату, пастанавіўшага ўвясьці ў жыцьцё два языковыя законы (датычна судоў і адміністрацыі) з 1 красавіка 1925 году.

Усё шчасьце ў тым толькі, што пастановы Сэнату, паводлуг Канстытуцыі, ня маюць рашучага значэньня і, калі Сойм застанецца на пазыцыі ранейшага ўвядзеньня ў жыцьцё языковых законаў, дык так яно й будзе.

Бо йначай, калі згадзіцца з незразумелаю сэнацкаю папраўкаю, што-ж павінна быць да зачарованае даты 1 красавіка 1925 г.?

Павінна й надалей быць тое, што ёсьць?

Але нашто-ж тады й агарод гарадзіць!

Будзем спадзявацца, што адцягваньне часу правядзеньня ў жыцьцё языковых законаў не прайдзе і Сойм на сэнацкую папраўку ня згодзіцца.

Нельга дапусьціць і таго, каб Сойм мог пагадзіць свой пункт гледжаньня на справу датычна яшчэ аднае прынцыпіяльнае сэнацкае папраўкі да языковых законаў, а ласьне да закону аб роднай мове ў школах.

Тое месца школьнага закону, дзе гаворыцца, што **калі ў даным школьным абводзе не набярэцца 25 дзяцей, якіх бацькі хочуць школы на дзяржаўнай мове, дык выкладовай моваю павінна быць іншая (меншасьцявая) мова — Сэнатам зьменена так, што замест цыфры 25 прынята 20.**

Дзіўны крок назад, зроблены Сэнатам.

У той час, як Конституцыя Рэспублікі прызнае ўсіх грамадзян Польшчы, незалежна ад іхняе нацыянальнасьці, роўнаправнымі, — Сэнат Рэспублікі паглыбляе ранейшую недэмакратычнасьць школьнага-закону яшчэ тым, што школьныя правы, напр., беларускага насяленьня якраз напалову робіць меншымі ў параўнаньні з правамі тых, хто захоча школы на дзяржаўнай мове.

Дзе-ж тут роўнапраўнасьць, забясьпечаная Конституцыяй і самым простым прынцыпам дэмакратыі, калі, скажам, беларусам дзеля адчыненьня школы на сваёй роднай мове трэба мець комплект шкаляроў ня меншы за цыфру 40, а калі да гэтых 40 дзяцей знойдзецца толькі 20 (паводлуг соймавай пастановы 25) дзяцей, бацькі якіх пратэндуюць на выкладаньне навукі папольску—дык школа, згодна з законам, павінна быць двухмоўнаю.

Простая арытмэтычная прапорцыя ясна паказвае прывілейнае палажэньне аднае групы акраіннага насяленьня перад другою і добра было-б, каб языковыя законы ў жыцьцё прайшлі, прынамсі, ў постаці, прынятай Соймам, а само жыцьцё ў будучыне іх удасканаліла.

Н. Л.

Газэту прачытай і перадай суседу!

Той, хто умее чытаць, ніколі не палянуйся прачытаць няпісьменнаму!

У С.С.Р.Р.

Лік чырвонай арміі.

Троцкі здаўна вядзець палеміку з вядомым ангельскім вайсковым экспэртам Рэпінгтонам аб ліку чырвонай арміі. Ангельскі экспэрт ліча, што апрача 600.000 чал. прысутнасьць якіх Троцкі прызнае, ў склад радавых вайсковых сіл уваходзіць 120.000 чал. Г. П. У. і 200.000 жаўнераў аддзелаў дзеля асобных даручэньняў.

Апошнім часам сэкрэтарыят „Реввоенсовета“ акančальна абвясьціў, што лік радавых сіл на 1-га ліпня зьмяшчае толькі 562,976, лічачы ў тым вайскі сухапутныя, марскія, Г. П. У., да асобных даручэньняў і г. д.

Радавая статыстыка не карыстаецца надта добрай рэпутацыяй, бо навет сам Дзяржынскі нядаўна выказаўся, што радавым статыстыкам верыць нельга.

Гінучае места.

Бальшавіцкая „Правда“ падаець цікавае апісаньне палажэньня, ў якім знаходзіцца цяпер Пецярбург (Ленінград).

У апошнія гады ў Ленінградзе ня зроблена ніякіх захаваўчых работ у дамох, так што стрэхі ў большасьці зусім зьнішчаны, вокны, дзьверы і кроквы пагнілі. Каналізацыйныя і вадаправодныя трубы ў безнадзейным становішчы; шмат вялікіх будынін трэба здалёку мінаць, ня гледзячы на кватэрны голад. Памосты, вуліцы і надбярэжжы зусім запушчаны ня толькі на прадмесьцях, але і ў сярэдзіне часткова зусім згінулі. Брук мае вялізныя дзіры, так што навет у ясны дзень праезд па ім небясьпечны. Гранітныя блёкі надбярэжжаў абвальваюцца і ссуваюцца ў Няву. Каналізацыя места ў палажэньні немагчымым. З добрых каналізацыйных трубаў нячыстоты выплываюць на вуліцу ў адкрытыя каналы скуль сплываюць у Няву і брудзяць раку. Паветра цэлых кварталаў насычана немагчымым смуродам.

Некаторыя з адкрытых каналаў, як Фантанка, Грыбаедаўскі, Мойка, Абводны і Введзенскі сталіся клёакамі, поўнымі балота і чалавечых нячыстотаў.

Па вуліцах парабіліся ямы, дзе вада ніколі ня высыхае, забойча заражаючы паветра. Рэч зразумелая, што дзеля гэтага ў Ленінградзе пануе эпідэмія ўсялякіх хвароб. Могільнікі павялічваюцца страшэнна. Асабліва шмат паміра дзяцей. Газэта зазывае жыхарства і ўрад места да барацьбы з антыгігіенічным станам Ленінграду. Кожны, маючы добрую раду, будзе прыняты шчырым абняцьцем. Дасюлешнія паўмеры ня далі пажаданых вынікаў і толькі рашучыя крокі змогуць даць ратунак. Як людзі (жыхарства) мае памагчы, гэтага „Правда“ ня піша.

Цікавым зьяўляецца тое, што жыхарства Ленінграду, ня гледзячы на страшэнныя санітарныя варункі, ўзрасло ў першых пяць месяцаў с. г. на 40,000 душ пераважна з прычыны напłыву з провінцыі, дзе варункі пануюць яшчэ горшыя. Паводлуг апошняй статыстыкі, лік жыхароў у Ленінградзе творыць 1,177,000 чалавек. Ведама, гэта шмат менш, як у даваенныя часы, але ў параўнаньні з часам за 4 гады назад, гэта значнае павялічэньне.

Аднак гатунак гэтага жыхарства не такі, каб места магло гэтым пахваліцца.

ПА СЬВЕЦЕ.

Амэрыканскія месты.

З прычыны конвэнту амэрыканскае дэмократычнае партыі, які адбыўся ў Нью-Іорку, адна з амэрыканскіх газэт гэтак апісвае разьмеры гэтага места:

У ім 5.600.000 жыхароў, з якіх два мільёны радзіліся за межамі Злучаных Штатаў. У ім больш італьянцаў, як у Рыме, больш немцаў, як у Брэмэне і дзесятая часьць усіх жыдоў на сьвеце. У Нью-Іорку больш тэлефонных апаратаў, як у Лёндане, Парыжы, Бэрліне, Петраградзе і Рыме, ўзятых разам. У ім пяць вялізарнейшых мастоў на сьвеце, з якіх кожны прынамсі ў 1 ангельскую мілю даўжыні. Кожны дзень у ім адбываюцца спэктаклі у 2000 тэатрах і кіноматографах, у ім 1500 цэркваў самых разнародных рэлігіяў, кожны дзень у Нью-Іорк прыяжджаюць 300 000 жыхароў іншых местаў, у кожныя 52 сэкунды у Нью-Іорк прыходзіць пасажырскі поезд, у кожныя 13 мінют адбываецца шлюб і у кожных 6 мінют родзіцца дзіця; у кожных 10 мінют закладаецца новая крама, а у кожную 51 мінюту будуецца новы дом. Маемасьць Нью-Іорку, якая падлягае ападаткаваньню, ацэньваецца у 8.500 мільёнаў даляраў.

ПАЛІТЫЧНАЯ ХРОНІКА.

У Польшчы.

— Быўшы кандыдат на пасаду міністра заграничных справаў пасол Тугут 25 гэтага ліпня выехаў на два месяцы за граніцу.

— Пасол Корфанты зрокся мандату да Сілезкага Сойму.

— Конфэрэнцыя міністраў заграничных справаў Польшчы і балтыцкіх дзяржаваў пачнецца 22 жніўня гэт. году і працягнецца да 24 жніўня. Месцам конфэрэнцыі мае быць сталіца Фінляндыі Гэльсінгфорс.

— 25 гэтага ліпня Рада Міністраў, паміж іншым прыняла гэткія пастановы: утварэньне катэдры праваслаўнае тэолёгіі ў варшаўскім унівэрсытэце, прызнаньне афіцэром і вураднікам кватэрнага дадатку, устанаўленьне надзвычайнага камісара дзеля барацьбы з нелегальным тавараабменам за граніцаю, а таксама з вывазам польскае валюты; раптоўная дапамога безработным на аснове пастановы Рады Міністраў 17-га гэт. ліпня ў м Лодзі і Лодзінскім вокрузе, Заверці, Дамброўскім басэйне і сталічн. месьпе Варшаве.

— 25 ліпня пасьля пленарнага паседжаньня Сэнату сабраўся сэнацкі сэньёрэн-конвэнт, які пастанавіў прадоўжыць працу Сэнату аж да 29-га ліпня.

— Польска-грэцкія перагаворы ў Варшаве аб гандлёвым трактаце паміж Польшчай і Грэцыяй падходзяць да канца. Дагавор мае быць падпісана на гэтым тыдні ў Варшаве грэцкім пасломі польскім міністрам заграничных справаў.

— Прэзыдэнт Рэспублікі прыняў адстаўку міністра заграничных справаў Замойскага і дэкрэтам 27-га гэтага ліпня назначыў на яго месца п. Аляксандра Скржынскага, заўсёднага дэлегата Польшчы пры Лізе Народаў.

— Прэзыдыум пасольскага клюбу „Wyzwolenie“ пастанавіў апрацаваць адказ на пісьмо быўшага прэзэса Тугута пасьля дыскусіі на агульным паседжаньні клюбу.

За граніцай.

— Социяль-дэмократычная нямецкая газэта „Vorwērts“ паведамляе, што на вялікую міжнародную ўрачыстасьць, якая адбудзецца ў Парыжы 31-га гэтага ліпня ў чэсьць забітага 31-га ліпня 1914 г. пасла Жорэса, запрошаны пасол нямецкага рэйхстагу Павал Лебэ, які падчас урачыстасьці будзе мець прамову.

— У **Норвэгіі** ўрад падаўся ў адстаўку.

— З **Бразыліі** адтрыманы весткі ў Парыжы, што ўночы 23 гэтага месяца ваенныя аэропляны бамбардавалі Сан-Паулё. У барацьбе як паўстанцы, таксама і ўрадовая армія паносяць вялікія страты.

— У **Італіі** вялікая фашыстаўская рада пастанавіла, што ў будучыні пасады, занятыя ў партыйнай арганізацыі, ня могуць аднача сна быць злучаны з пасольскімі функцыямі.

— Ангельскі амбасадар у **Турцыі** падаў дэлегату міністэрства заграничных справаў у Ангоры ноту, ў якой ангельскі ўрад пытаецца, якіх пагляаў трымаецца турэцкі ўрад на тое, каб пачаць беспасрэдныя перагаворы аб справе Мосулу.

— У **Грэцыі** прэзыдэнт рэспублікі паверыў місію стварэньня кабінэту Сфулісу, павадыру групы вэнізэлістаў.

— **Японскі** ўрад пастанавіў аб новым курсе палітыкі датычна Расеі. Японія схіляецца да прызнаньня савецкага ўраду de jure.

— **Нямецкі** ўрад пераслаў у сэкрэтарыят Лігі Народаў рад дагавораў, а паміж іншым, трактаты, зробленыя з Даніяй і Португаліяй.

— Паведамленьне аб выбары новага прэзыдэнта ў **Мэксыцы** ня мае пад сабою грунту. Мэксыканскі конгрэс займецца выбарамі толькі ў ліста падзе гэт. году.

Жадаем голасу!

(Глядзі № 9 „Грам. Голасу“).

Аднак-жа ідзем далей!

Пачынаецца вайна, а хутка пасьля гэнага, наступае пара нямецкае окупацыі на Беларусі, падчас якое адбылася, хоць і раней пачатая, няўдалая спроба Беларускае Народнае Рэспублікі ў Менску.

Гэны пэрыяд можна назваць апошнім пэрыядам перавагі памяркованых, дэмакратычных элемэнтаў у беларускім палітычным і грамадзкім жыцьці; апошнім пэрыядам беларускага дэмократызму!

Далей ідзе расейская рэвалюцыя і польска-бальшавіцкая вайна, закончаная мірам у Рызе і падзелам беларускіх зямель паміж Расеяй і Польшчай.

У гэным часе кіраўніцтва беларускім палітычным жыцьцём захапляюць пакрысе лявіцовыя групіроўкі накідаючы большасьці грамадзянства, свой партыйны радыкалізм і рэвалюцыйную тактыку.

На Усходе, ў раней яшчэ абвешчанай тамака бальшавікамі „Савецкай Беларусі“ (толькі з 6-ёх паветаў Меншчыны!), яшчэ дасюль не пераіменаванай у „радавую“, які факт таксама зьяўляецца характарным для пануючага там русыфікатарскага курсу — пад „благадатным уплывам“ чырвонага штыха, „чэка“ і пагрозы „стенкой“, утварылася узварушваючая „еднасьць“ і „аднадумнасьць“ у галіне беларускае палітычнае думкі!

„Нѣсть Эллина, ни Іудея“!
Усе добрыя камуністы!

Гэткая палітычная „аднадумнасьць“ надта-ж спадабалася паном беларускім с.-р. якія перакінуўшыся ў Заходнюю Беларусь, (бо ўва Усходняй — даволі моцна ціснулі іх бальшавікі) пастанавілі і тут наладзіць гэткую-ж „аднадумнасьць“, толькі, на гэны раз, ужо не камуністычную, а соцыялістычную, эсэраўскую. Падчас „Асмалоўшчыны“ (Zarz. Cyw. Ziem Wsch.), і пасьля „Сярэднялітоўя“, — дзякуючы мутнай, нерашучай і беспраграмнай палітыцы польскага ўраду ў адносінах да беларусоў і дакананым абмылкам, — кіраўніцтва беларускім палітычным жыцьцём захапляюць „пад шумок“ беларускія с.-р. і тым падобныя скрайна-радыкальныя элемэнты, аб'яўляючы „urbi et orbi“ свой манаполь на беларускасьць! Вусна, і праз захопленую імі беларускую прэсу, цашыраюць яны „ўсходнюю“ орыентацыю, дый замест а прадваеннае нацыянальнае думкі, высоўваюць, як мэту, чыста клясавую, соцыяльную барацьбу, здабраючы яе крыху, — дый то падчас — слабой нацыянальнай поліўкай. Месца суцэльнага беларускага Народу, займае ягоная неасьвечаная частка, беларускі пролетарыят!

Становішча белар. прэсы ў адносінах да Польшчы, робіцца яўна анты-дзяржаўным і варожым, непраяднана опозыцыйным, а пад уплывам прэсы, як ведама вытвараючай г. з. „грамадзкую опінію“, гэткім-жа робіцца і становішча большасьці беларускага грамадзянства! К часу выбараў у першы (звычайны) Сойм Польскае Рэспублікі беларуская лявіца зьяўляецца ўжо „панам палажэньня“. Беларуская прэса і інстытуцыі ўжо цалком ў яе руках.

Кандыдатамі на паслоў і сэнатараў па зблёкованаму з меншасьцёвай 16-ткай, беларускаму сьпіску выстаўляюцца, дзякуючы нястачы „сваіх“, пераважна беспартыйныя, грамадзкія дзеячы іншых, больш памяркованых паглядаў і напрамкаў, на якіх, у мэтах большага пасьпеху пры выбарах, ўраз-жа паначэплівалі крыклівыя партыйныя ярлыкі, радыкальнага зьместу, старанна затушоўваючы, памяркованасьць, а нат правізну (ў нядаўнай яшчэ мінуўшчыне) некаторых з іх, прымушаючы аднача сна дапасавацца да „пануючага тону“, да голасу бяскрытычных масаў і гэткім чынам пераўтвараючы іх у бязвольныя палітычныя марыянэткі!

Не абыйшлося сярод кандыдатаў і без зрусыфікованых (падчас нат грунтоўна) беларусаў.

Знайшліся там і „народныя трыбуны“, выпераджаныя, дзякуючы шпаркаму ходу рэвалюцыйных падзеяў, кірованымі імі дасюль, масамі; выпусьціўшыя з сваіх рук ініцыятыву, але жадаючыя, за ўсякую цану, з опортуністычных пабуджэньняў, утрымацца на грабяні, захаваць свае ранейшыя ўплывы! Гэнае прыслужніцтва, ўгодлівая датарноўка да бясправўных імкненьняў і жаданьняў з'апархізованага, пад уплывам рэвалю-

— **Дацкія** социялісты запрапанавалі прызнаць ангельскаму прэм'еру Мак-Дональду нобэлеўскую прэмію міру за гэты год.

— Венскае інформацыйнае бюро паведаміла, што ў **Белградзе** (сталіцы Югаславіі) паліцыя раскрыла шырокі згавор проці караля **Аляксандра** і Пашыча. На чале арганізацыі стаяў шэф расейскае сэкцыі югаслаўскага міністэрства заграні́чных справаў Тарашэвіч.

— У **Румыніі** абвешчана асаднае палажэньне. Ваенны камэндант Букарэшту забараніў усялякія публічныя сабраньні, якія маюць на мэце крытыку дзяржаўнага парадку.

— З **Масквы** паведамляюць, што камісар заграні́чных справаў Чычэрын паважна захварэў і прымае толькі найбліжэйшых прыяцялёў.

— Як паведамляюць газэты, новы савецка-японскі дагавор зьмяшчае ў сабе гэткія пастановы: 1) дыплёматычныя зносіны, 2) апаражненьне паўночнай часьці Сахаліну, 3) падпісаньне гандлёвага трактату, 4) стрыманьне палітычнае пропаганды, шкоднае другой дагаворнай старане, 5) японскія концэсіі на Сахаліне.

— 25 ліпня **нямецкі** рэйхстаг прыняў у трэцім чытаньні проект бюд'жэту, проці якога галасавалі камуністы, соцыяль-дэмократы і нацыянальныя соцыялісты. Нямецкая нацыянальная партыя стрымалася ад галасаваньня.

— Паводлуг газэтных вестак, у хуткім часе паміж Італіяй і С. С. Р. Р. будзе зроблены дагавор датычна эксплёатацыі Данецкага вуглявога басэйну мяшаным савецка-італьянскім консорцыюмам.

— Прэзыдэнт **Кітайскае** рэспублікі ў мінулы чацьвер офіцыяльна прыняў нованазначанага савецкага пасла Карахана.

— Як тэлеграфуюць з Масквы, **Харвацкая** рэспубліканска-сялянская партыя Радзіча прылучылася да Сялянскага Інтэрнацыяналу.

— **Ангельскі** кароль зрабіў перагляд флёту ў Портсмуце, пасьля чаго адбыліся манэбры з удзелам 200 ваенных караблеў.

— У **Югаславіі** злажыўся новы кабінэт міністраў на чале з лідэрам опозыцыйнага блёку Давідовічам.

— Паўстаўшы ад землетрасеньня, вульканічны востраў на Азоўскім моры празваны востравам Леніна.

— Будынак расейскага пасольства ў Шанхаі (Кітайшчына) аддадзены бальшавіком.

— Пасьля правалу **літоўскім** парлямэнтам інтэрпэляцыі нацыянальных меншасьцяў аб распараджэньні адміністрацыі карыстацца ў абвестках і на шыльдах выняткова толькі літоўскаю моваю, — нязгодна з конституцыяй — ўсе прадстаўнікі нац. меншасьцяў дэмонстрацыйна выйшлі з залі паседжаньняў.

Агляд прэсы.

По выхадзе сваім з партыі, пасол Тугут зьмясьціў у „Wyzwoleniu“ адкрыты ліст гэткага зьместу:

Польшча ў сучасны момэнт знаходзіцца ў такім цяжкім палажэньні, ў якім ня была з часоў адраджэньня гаспадарства, калі ня лічыць бальшавіцкага наезду. Аздараўленьне фінансаў, праўда, значна пасунулася ўперад, але ня гэтулькі, каб можна было лічыць яго скончаным. Эканамічнае палажэньне пагаршаецца з кожным днём. Селянін мрэць з голаду, тысячы работнікаў выкідаюцца штодзень на вуліцу. З боку міжнароднага праспалі некалькі гадоў на мягкай пасьцелі больш-менш дрэнных трактатаў і цяпер прачыхаемся з усьведамленьнем пагражаючай нам небясьпекі: нашы, нібы засьцерагаючыя нас, хаўрусы могуць быць зьніштожаны, а з вонкавага змроку чуецца толькі рыканьне нашых ворагаў і пачуцьцё бязудзельнасьці, паняверкі і зьнявагі што да нашага гаспадарства. На нашых крэсах пануе такое палажэньне, што калі ў працягу некалькіх гадоў ня зробіцца зьмен, то будзем мець там аружнае паўстаньне, каторае ці адарвець у нас некалькі провінцыяў, ці павінны будзем загасіць яго ў моры крыві. Цікавяцца намі толькі бальшавікі, каторыя завадняюць нас наплывам шкадлівай агітацыі. Было-б паўбяды, каб гэтага эвангельля ненавісьці слухалі толькі з прычыны пераходнай нэндзы. Але, нажаль, яго слухаюць таксама ахвотна, глеадзячы на няздольнасьці нашай адміністрацыі, ў каторай нікому ні ў чым ня верачы і нікога ня робячы адпавядальным, не прасьледуецца ніякае злачынства. Ігнаруюцца грамадзяне, ігноруюцца іхні самыя справядлівыя грамадзянскія патрэбы. Трудна ўсяму гэтаму знайсьці іншы выраз, апрача таго, якім была ахрышчана гінучая шляхэцкая Польшча: г. з. непарадак. Калі хто цешыцца, што гэтым непарадкам Польшча трымаецца ўжо колькі гадоў, то хай памятае, што Варшаўскае княства трымалася пяць гадоў, а Кангрэсовае Каралеўства 15 гадоў, а затым загінулі, і што прычынай гэтай пагібелі была нятолькі перавага ворага, але таксама недахват уласнай арганізацыі, недахват сілы характараў, і перад усім ня досіць моцная сьвядомасьць грамадзянскіх абавязкаў да гаспадарства.

У гэткіх самых колерах малюе міжнароднае палажэньне Польшчы і пасол Казіцкі, задаючыся пытаньнем аб выхадзе пасла Тугута. Ен піша:

Трэба быць сьляпым, каб ня бачыць, што Польшча павінна будзе перажыць у блізкай будучыне цяжкае палажэньне. Эканамічнае адраджэньне Нямеччыны павінна будзе давясьці яе да палітычнай моцы; грамадзянскі настрой Нямеччыны, а таксама ваенныя прыгатаўленьні, ясна сьведчаць аб тым, што немцы рыхтуюцца да аднаўленьня адносін, істнаваўшых у 1914 годзе, г. з. вярнуць свае тагочасныя граніцы і сваё палажэньне ў сьвеце. З другога боку, ў Радавай Расеі істнуе пастарому радавы лад, а тварцы яго зусім не хаваюць сваіх замераў пашырыць яго на ўвесь сьвет. У рэшце прымушае іх да гэтага неабходнасьць, бо добра ведаюць, што бальшавізм мусіць у Расеі згінуць, калі не ўмацуецца ў іншых гаспадарствах. Ці можа хто сьцвярдзіць, што Польшча ўхінецца ад цяжкіх дзён навальніцы? Да гэтых дзён трэба рыхтавацца і на гэта ёсьць адзіны спосаб, выпрабаваны тысячагадовай гісторыяй чалавецтва: „. . . быць моцным і мець моцных прыяцялёў“.

„Kur. Poranny“, выступаючы у абарону кандыдатуры п. Скржынскага у міністры заграні́чных справаў, ня можа сабе уцяміць прычыны незадаваленьня правіцы, асабліва пасьля таго, як яна так моцна стаяла за кандыдатуру пасла Тугута, гэтага штандаровага палітыка польскай лявіцы. То-ж:

Пасол Тугут тэтулькі-ж мала мае агульнага з правіцай, як і Аляксандар Скржынскі з лявіцай. Розьніца ў тым, што правіца паказвала на Тугута, думаючы аб міністэрскім партфэлю для Станіслава Грабскага, ў той час як лявіца, паказваючы на Ал. Скржынскага, думае толькі аб карысьці гаспадарства, каторае ня можа далей заставацца з паражнём і безгалоўем перад заграніцай".

Далей газэта тлумача, чым Ал. Скржынскі зыскаў сымпатыі левых.

Калі гэн. Сікорскі зазваў пасла ў Букарэшце на пост міністра заграні́чных справаў—лявіца спаткала гэта досіць кісла. Аб ім нічога ня было ведама, апрача таго, што ён зрабіў саюз з Румыніяй і нарыхтаваў сардэчны і адпаведны прыём вышэйшага прадстаўніка Рэспублікі. Апроч гэтага, рэшта ўся гаварыла не на карысьць яго, калі гутарка йдзець аб сымпатыі лявіцы. Па паўгадавым кіраўніцтве, Скржынскі, адкінуўшы шаблёны пасыўнасьці нашай дыплёматыі, правёў міжнародную ратыфікацыю нашых усходніх граніц— супроць захадаў нашых прадстаўнікоў у Лёндане і Парыжы—і давёў барацьбу за Яворжыну да перамогі, зьбясцэненай спыненьнем кабінэту гэн. Сікорскага правацэнтравым саюзам. Ось усё, што па-

---

цыі, цёмнага натаўпу, замест протэсту і барацьбы з імі, абароны свае партыйнае пазыцыі і гуртаваньня каля яе палітычных аднадумцаў,—паказвае нам на адсутнасьць у гэных людзей яснае палітычнае думкі, бяспрынцыпнасьць, расхлябанасьць і нізкі опортупізм.

Аднак-жа „работа” ўдалася!

Радыкальныя ярлыкі і дэмагогічныя пасулы, йдучыя па лініі бяскрытычных жаданьняў сялянскага максымалізму, зрабілі сваё!

Мэта была дапята!

Беларуская лявіца выбары выйграла! Вось-жа гэныя паночкі, або лепш „таварышы“ пачуўшыся бесканкурэнтнымі „панамі палажэньня”, наглеюць і пачынаецца фармальны партыйны тэрор! Памяркованыя, сапраўды беларускія, нацыянальныя элемэнты, шчырыя дэмакраты залічваюцца да „буржуяў“, „рэакцыянэраў“! „Захадняя“ орыентацыя аб'яўлена „вне закона“.

Имкненьне да паразуменьня і мірнага сужыцьця з Польшчай мянуецца „здрадай“!

Яшчэ горш тое, што нат разважаньні аб гэных пытаньнях не дапушчаюцца, бо ўсё лічыцца акапчальна вырашаным і не падлягаючым дыскусіі!

Ніякіх contra, ніякіх рэплік!

„Roma locuta, causa finita!”.

Бальшавіцкі „курс“ і ўсходняя орыентацыя ўзмагаюцца сярод беларускага грамадзянства пасьля пашырэньня „Савецкае Беларусі“, праз далучэньне да яе кавалкаў Віцебшчыны і Магілёўшчыны і пад уплывам нясумленнае і безадказнае пропаганды, спанаванае праз лявіцу беларускае прэсы, якая займаецца, зусім адкрыта, бяскрытычнай хвальбой „Савецкае Беларусі“ і бальшавіцкага ладу, ды падбураваньнем жыхарства супроць Польшчы і вялікіх дэмакратыяў Захаду. Адначасна з тым бачым у памянёных газэтах і зьяўленьне анты-рэлігійнага напрамку, заведзенага ў мэтах дапасоўкі да бальшавіцкіх поглядаў, варожых усякай рэлігіі.

Дзякуючы гэнай няўстыднай газэтнай агітацыі, ачмучанае імі беларускае грамадзянства, пахіляець галовы ўсё мацней на Усход, не выключаючы нат' некаторых ксяндзоў (што сапраўды зьяўляецца трагі-камічным!), ня здаючы сабе справы з запраўднага стану рэчаў „там“ і паддаючыся салодкім ілюзіям і міражам, падтрымліваемым пэрспэктывай, аддаленьнем, гэнага, думаннага беларускага Эльдорадо, а створаным газэтамі і патрыятычнаю тугой па ўласным незалежным Ерусаліме...

Дзьве беларускія газэты: „Krynica“ (друкуецца лацінскаю) і другая, якая ў сваёй апошняй інкарнацыі носіць дзівачны назоў „Сын Беларуса“, друкованы гражданкаю, калі і маюць пэўную розьніцу ў адносінах да бальшавізму, (першая дапускае невялічкую крытыку яго, а другая пластом ляжыць прад ім), то ў краіне заклікаў да соцыяльнай барацьбы, яны ад'значаюцца поўным пабратымствам і прост такі ідуць навыперадкі, конкуруючы паміж сабою ў здабываньні таннае популярнасьці, пры помачы найагіднейшае дэмагогіі, іграньня на найніжэйшых струнах чалавечае душы, разбуджаваньня найгоршых інстынктаў.

Вось адзін, асабліва яркі, прыклад гэткае партыйнае дэмагогіі:

„Голас Беларуса“, абуджаючы прагавітасьць да чужое маемасьці, іграючы на струне „зямельнага голаду“ мажаць селяніна, як салам па губе, смашнай і апэтытнай думкай аб адабраньні гэнае зямлі ад „пана“ і аддачы яе яму задарма, бяз выкупу!

Думка, няма слова, апэтытная!

Вось-жа „Krynica“, пацеючы над тым, каб неяк перавысіць свайго дастойнага суседа, выкідваець у канцы гэткую штуку: яна навучае беларускага селяніна, што ня толькі трэ' зямлю забраць ад пана бяз выкупу, але... пан яшчэ мусіць заплаціць селяніну за тое, што карыстаўся дасюль сваёй-жа зямлёй !!!

Дзякаваць толькі Богу, што няма трэйцяе беларускае газэткі гэткага напрамку, бо калі-б яна істнавала, то знайшлася-б у надта-ж труднай сытуацыі, калі-б зажадала перавысіць дзьве памянёныя, хоць-бы ў даным выпадку!

Бо тутака „Krynica“ ўзяла гэткую высокую ноту на скрыпцы клясавае дэмагогіі, што далей ужо няма куда ісьці!

Тое-ж самае бачым у краіне адносінаў памянёных газэт да Польшчы і Захаду.

П.

(Канец у чародн. нумары).

казвае дабрадзейнасьць п. Скржынскага „для лявіцы“ і што было прычынай даручэньня яму прадстаўніцтва ў Лізе Народаў, пасьля няўдачы Скірмунта.

„Robotnik“ дае цікавую характарыстыку нямецкага камунізму, зышоўшага на ступень бандытызму:

У Эсэне (Рурскі вокруг) 8 ліпня адбылося тайнае паседжаньне начальнікаў вайскавых камуністычных арганізацыяў гэтага вокругу. Дэлегат бэрлінскай арганізацыі, між іншым, паведаміў, што „закуп аружжа спынены, дзеля недахвату грошай. Як Бэрлін, так і Масква ня могуць болей даваць грашавых дапамогаў. Дзеля гэтага, канечна трэба зьвярнуцца да саматугі і браць аружжа там, дзе можна знайсьці. Кожны мусіць здабыць сабе аружжа і кожын мусіць мець стрэльбу. Наагул партыя хутка прымушана будзе дабываць сабе грошы там, дзе можна.

...Гэта папросту прызыў да тэрору і бандытызму. Камуністычная Нямецкая партыя ужо скацілася да роўня звычайнай бандыцкай арганізацыі. Сьледам за ёю ідуць камуністычныя партыі іншых гаспадарстваў і ў першы чарод — Польшчы.

ТУТЭЙШАЯ ХРОНІКА.

— Падаткі ў жніўні. На жнівень прыпадае плаціць 1-ую рату 100% надбаўкі зямельнага падатку; месячны падатак з абароту за ліпень — у лік прамысловага падатку; да 20-га жніўня, апрача таго, трэба заплаціць другую палову даплаты да цаны прамысловых білетаў; да 24 жніўня павінна быць заплачана чацьвёртая часьць падаходнага падатку.

— Гарадзкая пазычка. Есьць весткі аб тым, што справа ангельскае пазычкі для гарадзкога самаўраду пасунулася наперад. Пазычка магчыма будзе ў пачатку верасьня.

— Заўважаны рухавы спрос на сьвініну, якая ў вялікім ліку вывозіцца з Польшчы ў Нямеччыну.

— Уночы на 27 ліпня застрэліўся з рэвольвэра землямер Раман Рагоўскі 23 гадоў. Прычына самагубства ня выясьнена.

— Справа правоў Беларускае Гімназіі. „Dziennik Wil.“ піша, што чутка аб наданьні Беларускай Гімназіі ў Вільні з чароднага школьнага году правоў сярэдняе дзяржаўнае школы не адпавядае праўдзе. Паводлуг інформацыяў, адтрыманых газэтаю з Куратарыюму Віленскага Школьнага Вокругу, ніякага паведамленьня аб гэтым ад Міністэрства Прасьветы Віленскі Школьны Куратар не адтрымаў. Дырэкцыя Гімназіі робіць захады ў Варшаве праз беларускіх паслоў аб гэтай справе, але безрэзультатна. Магчыма толькі, што ў будучыне Міністэрства Прасьветы пазволіць экзамены вучням Беларускае Гімназіі на некаторых прадметах на беларускай мове.

Гэтак думае Куратар Віленскага Школьнага Вокругу.

УСЯЧЫНА.

„Чырвоны сьмех“.

Пад гэтым загалоўкам віленская польская газэта „Słowo“ зьмясьціла на сваіх шпальтах надта арыгінальнае пісьмо аднаго з сваіх чытачоў з ваколіцаў Глыбокага. Пісьмо гэтае выглядае, як ранічная малітва крэсовага жыхара з Дзісеншчыны. Вось яго зьмест:

„Дзякую табе, Божа, што Ты бандытаў у сёньняшнюю ноч скіраваў недзе ў іншы бок і пазволіў мне яшчэ раз глядзець на дзенны сьвет, мне беднаму жыхару беднае, запомненае зямлі, няслушна Крэсамі званае, таму што хутчэй прымнам пекла яна называцца павінна.

Дзякуй Табе, Божа!

Я, няшчасны крэсовец, адкідак усякіх грамадзянстваў, удаюся да Цябе, Божа, з просьбаю і поўнай верою. Пад Тваю апеку аддаюся, таму што толькі ў Табе, Пане мой і Божа, справядлівага абаронцу і апякуна мець магу.

У царскія часы, жыхар беднага „Северо-Западнаго края“, жыў я ў паняверцы і запомненьні, абы жыць і перацярпець. Пры Керэнскім карміў я бяднейшыя за мяне яго банды, званыя войскам. Пры немцах і бальшавіках колькіразовае бытнасьці і зьдзеку нада мною, бедным Паляком, Польшчы, як збаўленьня выглядаў я. А таму што Польшчу чула і назьменна кахаў я, дык выбачаў ёй урады цывільныя, этапныя, прыфрантавыя, калідорныя і ня помню яшчэ якія. Ня лічыў я за ліха, што мне палі й сенажаці грапічнымі стаўпамі папераціналі. Маўчаў я, калі без мяне рашаліся: дзе, калі і перад кім можна мне гаварыць мовай „большасьцявай“, а дзе, калі і перад кім мовай „меншасьцявай“. Памятаючы Твайго Сына Адзінага, чакаў я, што і для мяне пасьля Гольготы надойдзе Уваскрасеньне.

Ідзе да нас Уваскрасеньне — але прыдзе хіба толькі тады, як замучаць нас бандыты.

Дык вось Твайму, Божа, міласэрдзю і Тваёй апецы аддаю цела й душу сваю. Упраўляй мною й кіруй, як кандыдатам на той сьвет, дзе няма бандытаў і дзе дні й ночы ў спакоі праходзяць. Амэн“.

Сапраўды—такі арыгінальная малітва!

Нязвычайныя прадсказаньні, зробленыя 74 гады таму назад.

У венскай надзвычайнай бібліятэцы знайшлі, ўпісаную ў каталёг пад № 427,314, А. брашуру з 1849 г., якой зьмест складаецца з „сямёхдзесяцёх прадсказаньняў“.

Аўторам гэтых прадсказаньняў зьяўляецца манах-францішканін Л. Р.; некаторыя з іх ёсьць проста такі задзіўляючыя! Вось колькі прыкладаў:

„Італія, ты прыгожая старонка — прадсказвае гэны прарок з 1849 г. — чакаець цябе двайная судзьбіна. Частка гарадоў тваіх будзе зьніштожана. Аўстрыя будзе сіліцца зрабіць цябе сваім прыганятым, ды воля твая ўва скросьне. Каралеўствы Сардыніі ды Нэаполь сьвэнуць, а Рым ізноў будзе тваей сталіцай. Дык пакінь-жа Аўстрыя бязмэтную барацьбу! Ты згубіш зашмат сваех дзетак...“

Яшчэ цікавейшымі ёсьць прадсказаньні аб Гэрманіі! „Бедныя Немцы! Арол ваш згубіць сілу, а певень (Францыя) запяе ў Мюнхэне, ў Баварыі! Старая і паважаная дынастыя, будзе значна паменшана праз забойствы, а апошні яе монарх, будзе прагнаны сваімі слугамі.“ Найцікавейшыя прадсказаньні датычуць аднак-жа Расеі!

„Расея будзе сцэнай страшэнных жорсткасьцяў. Шмат гарадоў і вёсак будуць зьніштожаны рэвалюцыянэрамі. Царская сям'я, значная частка арыстакратыі і духавенства, будзе забіта. У Пецярбурзе і Маскве трупы будуць ляжаць на ўсіх вуліцах“.

Усе гэныя прадсказаньні, як мы бачылі, зьдзейсьніліся даслоўна!

Гэны-ж манах францішканін, прадсказаў яшчэ, між іншым, і ўваскрасеньні Сэрбіі ды Польшчы.

Як бачым, ён меў сапраўды рэдкі прарочы дар!

Арыгінальная колекцыя.

На выстаўцы ў Сараеве (Югаславія) была паказана колекцыя цікавых арыгінальных картачак-мэню, шмат гадоў зьбіраных сэкрэтаром аднае вялікае сараеўскае гасьцініцы Мэзэ. У гэтай колекцыі ёсьць мэню кітайскага імпэратара, турэцкага султана, апошняга сэрбскага караля з дынасты Обрэновічаў Аляксандра, мэню абеду пасьля каранаваньня імпэратара Аляксандра III (на 1200 рублёў). Ёсьць таксама й картачка - мэню апошняга сьнеданьня аўстра-вэнгерскага насьледніка Францішка-Фэрдынанда, забітага ў Сараеве ў 1914 г. і шмат інш. Агулам у колекцыі сабрана 4000 картачак і ўласьнік гэтае колекцыі яшчэ перад вайною прапанаваў за яе 200.000 марак.

Чым толькі не займаюцца на сьвеце людзі і за што толькі не гатовы іншыя з іх заплаціць вялікія грошы!

Газэтная „качка“.

Усім ведамы гэты выраз, але ня ўсе ведаюць яго паходжаньне. Зьявіўся ён гэткім чынам. Выдавалася ў Парыжы, у 1775 г. „Хлебаробная газэта“. Раз яна падсунула сваім чытачом гэткі спосаб лавіць дзікія качкі: „Зварыць буйны жалуд у адвары александрыйскага лісту і травы ялапы. Затым гэты жалуд прывязаць на канец тонкага моцнага шнура і кінуць у ваду. Другі канец узяць у рукі і схавацца за кусты. Качка (ведама, гэта робіцца там, дзе жывуць дзікія качкі), плаваючы і знайшоўшы гэты жалуд, праглыне яго. Жалуд, дзякуючы спосабу згатаваньня, робіць на качку моцнае ўражаньне і прайшоўшы праз яе, ізноў ўсплывае на паверхню вады і ізноў вабіць ужо другую качку (першая ўжо на шнурку).

Другая яго таксама праглынае і падпадае гэткаму-ж лёсу, як і першая. Далей на гэты жалуд пападаецца трэцяя, чацьвёртая, пятая... аж пакуль не набярэцца поўны шнурок. Апавядаюць, што аднін судовы прыстаў злавіў раз гэткім чынам 20 качак. Ён зьбіраўся ўжо іх прыцягнуць да берагу, але качкі ўзьняліся і паляцелі, панёсшы з сабой пана прыстава. Нашчасьце шнурок адарваўся і прыстаў зваліўся на зямлю, заплаціўшы за свой паветраны спацыр паломкай некалькіх скабаў“.

Гэтая недарэчнасьць, выданая аднак за праўдзівае здарэньне спэцыяльным журналам, не магла не зьвярнуць на сябе ўвагі публікі ў канцы мінулага веку і з тэй пары выраз „качка“ стаў азначэньнем усіх выдумак.

Навіны у тры радкі.

— З Нью Ёрку паведамляюць, што Грындэль Мацьюс, выкрыўшы „чортавы праменьні“ пры экспэрыманце асьлеп на адно вока. Яму пагражае поўная сьлепата.

— У Лодзі арыштована 6 камуністаў. Паліцыя ў іхніх кватэрах знайшла вялікія склады камуністычнае літэратуры.

— У мінулую нядзелю выехала з Варшавы ў Палестыну 240 жыдоў. Іх праводзілі вялізныя натоўпы.

— У штаце Пэнсыльваніі (Паўночная Амэрыка) ў шахце Каттос узарваліся газы. 200 рабочых засыпана.

Пісьмо ў Рэдакцыю.

Паважаны Пане Рэдактару!

Нам вельмі цікава, што „Сын Беларуса“ ніяк ня можа супакоіцца і ў апошнім сваім нумары 19-м трубіць што:

„Нейкае так званае Грамадзянскае Сабраньне хоча склікаць нейкі Беларускі зьезд; на чале гэтага стаяць Валэйша і Балаховіч“. Далей Сын Беларуса падкрасьляе што: „Віленскі Нап. Бел. Кам. гэтага не баіцца“ і г. д.

Але, мае вы паночкі, нашая прыказка кажа — што каму баліць, той аб тым крычыць. Бо той, хто моцны, дык ён маўчыць і не зьвяртае ўвагі на тое, што замышляюць надужыя, дый яшчэ тыя „якіх ужо ведае Беларускі народ“, — як піша „Сын Беларуса“. Але, чытаючы „Сына Беларуса“, мы бачым іншае, з яго нэрвовасьці відаць, што „моцныя з „Вілнацбелкаму“ дужа трусяць, а што калі ўзапраўду будзе зьезд?“ А трэба ведаць, што сярод сялян ходзяць вельмі нядобрыя чуткі для „Вілнацбелкаму“, яго самазванства здалёка зайшло.

Бо, як-бы „Вілнацбелкам“ ня лічыў сябе „адзінай установай выяўленьня волі Беларускага народу“ дык народ Беларускі добра ведае, што гэта ёсьць наглая брэханіна і самазванства.

Гэтакай установай мог-бы назвацца той Бел. Нац. Кам., які быў-бы выбраны дэлегатамі, пасланымі народам на Усебеларускі Зьезд Заходняе Беларусі, а пакольні гэтага няма, дык і дзіцяці відаць, што гэта ёсьць забава ў папяровых міністраў, а мы людзі здаровага розуму называем усіх „Вілнацбелкам'цаў“ палітычнымі правакатарамі. Падкрэсьліваем, што калі і будзе такі зьезд, аб якім гвалтам крычыць „Сын Беларуса“, дык ён напэўна ўбачыць на такім зьездзе якраз ня тых, аб якіх піша, а праўдзівых прадстаўнікоў ад Народу Беларускага а ня меншасьцяў!

Якія і скажуць усім сваё апошняе слова раз і назаўсёды.

Досыць рабіць паскудзтва імем Народу Беларускага!

Касінскі.

Паштовая скрынка.

Веска Бяляны, В. Сьпявак.

Пісьмо Вашае адтрымалі, газэту высылаем на імя І. Шыдлоўскага; пішэце як там жывецца.

Смаргоні Ю. М.

Газэты пасылаем, на другія Вашыя пытаньні дамо адказ у чародных нумарох. Пішэце, як там жывецца Беларусам.

Руткоускі Я., Наваградчына

Гісторыю Беларусі і Бел. Граматыку пасылаем.

Выдавец: Беларускае Грамадзянск. Сабраньне. Рэдактар: Язэп Салавей. Друкарня „Lux“, вул. Жэлігоўскага, 1. Тэлеф. № 203.